

بررسی دیدگاه‌ها و روند کاهش خطرپذیری بحران، عوامل موفقیت و مشکلات

پیش‌روی

*داود داروغه^۱

۱- دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شوشتر، گروه مهندسی عمران-کارشناسی ارشد مهندسی و مدیریت ساخت، شوشتر، ایران،
darooghedavood@gmail.com

چکیده

اغلب بلایای طبیعی خارج از کنترل انسانند ولی آسیب‌های ناشی از آن‌ها، قابل کنترل بوده و ارتباط مستقیمی با عملیات پیش‌گیرانه دارند. مدیریت بحران تمامی جنبه‌های برنامه‌ریزی بحران در قبل و بعد از آن را شامل شده و به مدیریت هر دو جانبه مخاطرات و پیامدهای آن‌ها می‌پردازد. با کاهش اثرات بحران می‌توان آسیب‌رسانی آن را از بین برده و یا به حداقل رساند. دو دیدگاه متفاوت در مدیریت بحران وجود دارد که عبارتند از: «دیدگاه سنتی که در آن تنها به مسأله کمک‌رسانی، به صورت موردی نگرین شده و دیدگاه نوین که با بهره‌گیری از نظریه‌ها، پیشرفت‌ها، دستاوردهای مدیریت و سبک‌های جدید طرح‌ریزی، سازماندهی، برنامه‌ریزی، هدایت و پشتیبانی، موضوع غافلگیری و عدم آمادگی در شرایط بحرانی را منتفی کرده و قبل از وقوع هر بحرانی، با آمادگی به مقابله با آن می‌رود.» اقدامات کاهش خطرپذیری با توجه به نوع بلایای طبیعی، و محیطی که این گونه بلایا در آنجا رخ می‌دهد، متفاوت است. چارچوب اصلی کاهش خطرپذیری مدیریت بحران عبارت است از: آمادگی در برابر خطر، واکنش به هنگام وقوع، بازسازی خسارت‌ها و کاهش اثر حادثه، که این فرآیند به هنگام بروز فاجعه به صورت یک مجموعه به اجرا درمی‌آید. هریک از این مراحل در مراحل دیگر ادغام می‌شوند، با این همه هر یک به نوبه خود هدفی ویژه را دنبال کرده و پیش‌زمینه مرحله بعد را تشکیل می‌دهد. پیش‌نیاز هر یک از مراحل مدیریت بحران ایجاد شبکه ارتباطی و اطلاع‌رسانی و تهیه اطلاعات جامع و کامل از وضعیت موجود، ارائه یک برآورد عملیاتی جهت ارائه فعالیت‌های امدادرسانی و ایجاد شبکه ارتباطی جهت اطلاع‌رسانی سریع و صحیح است که از این طریق و رعایت مراحل مدیریت بحران می‌توان در زمینه کاهش خطرپذیری بحران گام‌هایی موثر برداشت.

واژه‌های کلیدی: مدیریت و برنامه‌ریزی بحران، چارچوب کاهش خطرپذیری، کاهش اثر حادثه، اطلاع‌رسانی

۱. مقدمه

بر خلاف زندگی روستایی که اثرات محدودی بر تغییرات اقلیمی و تخریب محیط زیست دارد، رشد نامتوازن شهرنشینی که با مهاجرت، حاشیه‌نشینی و توسعه غیر رسمی سکونتگاه‌ها و محلات پست همراه است موجب ایجاد محیط‌های ناپایدار می‌گردد. در حالی که درصد اندکی از مردم در معرض خطر، در کشورهای کمتر توسعه یافته زندگی می‌کنند، اما بیش از نیمی از کل مرگ‌های ثبت شده در اثر سوانح و بلایا در این کشورها بوده است. کشور ایران به واسطه موقعیت جغرافیایی، شرایط اقلیمی، و وضعیت زمین‌شناختی از جمله کشورهای بلاخیز جهان محسوب می‌شود. همه ساله به واسطه وقوع سیل و سایر بلایا، خسارات و تلفات زیادی به کشور وارد می‌شود. از سوی دیگر کیفیت نامطلوب طراحی، ساخت و کنترل ساختمان‌ها و تأسیسات حیاتی، ساخت‌وساز در مناطق خطرناک و وجود ساختارهای نامطلوب و فرسوده شهری در افزایش اثرات زیان‌بار سوانح طبیعی تأثیرگذار می‌باشند. همچنین عدم آگاهی و آمادگی مردم و مسئولین نیز عامل مضاعفی در تشدید صدمات و تلفات سوانح محسوب می‌شود. خوشبختانه ایجاد و تقویت ساختارهای مدیریت بحران در سطوح ملی، استانی و محلی کشور اخیراً مورد توجه و تأکید قرار گرفته است (حسینی، ۱۳۷۸)

۲. اهمیت دیدگاه‌ها و تحقیقات مختلف در مدیریت بحران

در دنیای امروز مطالعه در مورد حوادث غیرمترقبه با همکاری دانشمندان و متخصصین علوم مختلف انجام می‌گیرد و هریک از این متخصصین از دیدگاه خاص خود به بررسی حوادث و پیامدهای آن در جامعه می‌پردازند. یک جغرافیدان در این فکر است که چگونه می‌توان خرابی‌ها و آسیب‌های وارد به محیط زیست را پس از وقوع حادثه جبران کرد و آیا اسکان مجدد جمعیت در این منطقه امکان‌پذیر است یا به دلیل حوادثی که امکان وقوع مجدد آن‌ها وجود